

موسی جارا لله .
آخوند اعظم

۱۹۱۴ سنه

بیت سید

موسی ج

(دوت دوماسنده)

میت یا قحق مسئلہ موسی

میتاری قرہ ماتوریہ اردہ
یاغو حقندہ حکومت طرفندن
دوت دوماسنہ ویرالمش
زاقون لائحہ موسی مناسبتیلہ .

انسان اوزینک ہواسیلہ اوزینک معرفتیلہ اش قیلور
ایکن جنایت ایسہ بیلور ایسہ دە ، طبیعتک ارشادیلہ
حرکت ایدر ایکن اکثریتلہ اصابت ایدر .

طبیعت یالکوز انسانلری دگل بلکہ بوتون
حیوانلری دە اوزلرینک مصلحتلرینہ سوق ایدر .
اختیاری اشرد دە فساد بولنہ بیلور ایسہ دە ، طبیعتک
سوقی ، طبیعتک ارشادی هر وقت ہدایت اولور .

شو حقیقتک امین شاهدلری قران کریم دە وارد .
مثلاً: المائدہ سورہ سنندہ ، ۳۰ -- ۳۱ نچی آیت کریمہ لردہ
غایت آچیق بر شاهد انسانلرک اعتبارلرینہ عرض قیلنمشدر :
«فطوعت له نفسه قتل اخيه فقتله فاصبح من الخاسرين .

فبعث الله غرابا يبعث في الارض ليريه كيف يوارى
سواءً اخيه قال ياويلي اعجزت ان اكون مثل هذا الغراب
فاواري سواءً اخي . فاصبح من النادمين .»

شو ايكي آيت كريمده اڭ اولىگى انسانڭ اڭ اولىگى اشلرندن ايكي اشى بزه حكاييت قىلنمشدر .
 (۱) بى اوزينڭ برادرينى قتل ايتمك جنايتى .
 قران كريم ده شو بويوك جنايت انسانڭ اوزينه انسانڭ هواسنه اسناد قىلنمق عباره سىله اينمشدر .
 (۲) ديگرى برادرينڭ جسد ينى دفن ايتمك فكرينه انسانڭ اهداسى .

جنايتلرڭ اڭ بويوگنه اقدام ايده بيلمش اولىگى انسان هدايتلرڭ اڭ اوفاغندن ده عاجز قالمش . يعنى ، برادرينى قتل ايده بيلمش ، لکن طبيعتدن تعليم آلمادقچه جسد ينى دفن ايده مەمش . - قتل ايتمك جنايتى انسانڭ هواسيله اختياريله معرفتيله ايدى . دفن ايتمك هدايتى ايسه ، طبيعتڭ ارشاديله غرابڭ تعليميله اولدى .
 اڭ اولىگى « شهيد انسانيت » حرمتنه طبيعت طرفندن اڭ اولىگى انسانلره تعليم قىلنمش دفن هدايتى برسنت طبيعیه ايدى؛ عاقبت، بوتون انسانلره بر سنت مليه اولدى .
 صحابي ابى بن كعب سيد الوجود عليه الصلاة والسلام حضورتلرندن روايت ايتدى:

« الحمد لآدم؛ وغسل بالماء وترا . فقالت الملائكة هذه سنة ولد آدم من بعده . » يعنى: انسانلرڭ بويوك بابالرى آدم بر نيچه دفعه غسل قىلنوب، دفن قىلندى .
 ميئلرڭ جسدلرينى غسل ايدوب دفن ايتمك بابالرى آدمدن صوك بوتون بالالرينده سنت فطريه سنت مليه اولدى .
 قران كريم متعاد آيت كريمه لرده شو سنت فطريه يى تاكيد ايتدى، ايجاب ايتدى :

(۱) منها خلقناكم وفيها نعيدكم ومنها نخرجكم تارة أخرى.»

یعنی: یردن یاراتدق سزی، یرک اوزینه قایتارورزده سزی. شو آیت کریمهده، هم یاراتمق هم قایتارمق اللهک عظمت الهیهسنه اسناد قیلنمش. یعنی: هم خلق ایتمک، هم دفن ایتمک قانون الهیدر، خلافی جائز اولماز. چونکه قران کریمده اللهک عظمت الهیهسنه اسناد قیلنمش شیلره مخالفت ایتمهک ادبی مؤمنلره بویوک بر فریضه در. (۲) خلقه فقدره ثم السبیل یسره ثم اماته فاقبره. ثم اذا شاء انشره.

شودورت آیتک افادهسنه کوره، قبرده دفن قیلنمق موت کبی برسنت الهیهدر. حکمت الهیه تدبیریله انسانلره موت نصل تقدیر قیلنمش ایسه، بعدالموت جسدلرینی قبرلره دفن ایتمکده اکرآم الهی اقتضاسیله انسانلره اوپله فرض قیلنمشدر. شو دورت آیت کریمده اللهک بنده لرینده احسانلری اکراملری بیان قیلنمشدر: خلق ایتمک، بوتون اعضالرینی تمام قیلوب انسانلره قدرت ویرمک، کمالات یوللرینی هر برینه آسان قیلنمق، بعدالموت جسدلرینی قبرلره دفن ایتمک - شو شیلرک هربری انسانلره اللهک احسانیدر، اللهک اکرامیدر. آیت کریمدهده هم موت هم قبرلره دفن اللهک اوزینه اسناد قیلنوب، موتک طبیعیلگی لازملگی کبی دفنکده طبیعیلگی لازملگی بیان قیلنمشدر.

دفن، شو آیت کریمه لرک افاده لرینه کوره، بر کرامت الهیهدر، یعنی اللهک انسانلره بر احترامدر.

(۳) الم نجعل الارض کفاتا احياء وامواتا.

يعنى: يىركىڭ تېشى يوزىنىنى حال حيات دە انسانلارڭ اوزلر يىنە،
 ايچ يوزىنىنى بعد الموت جىدلر يىنە مەسكىن قىلمادىق مى؟
 يىر يوزىندە، انسانڭ حال حيات دە سەكىناسى، يىر
 ايچىندە جىسكڭ بعد الموت قىرارى، شو ايكى آيت
 كرىمە دە، اللهاڭ عظمت الھىيە سىنە نەسبەت قىلنمىشدر .
 حال حيات دە يىر يوزىندە سەكىنى انسانڭ مەقس
 حقوقىدر . بعد الموت يىر ايچىندە جىسكڭ قىرارى دە
 انسانڭ مەقس حقى اولور . خانەلارڭ انسانلرە نەسبەتى
 نەل ايسە، قەبرلرڭ دە مەيتلرە نەسبەتى اويلەدر . خانەسىندىن
 انسانى چىقارمىق مەجروم ايتەك مەنوع ايسە جىسكىنى
 قەبردن مەجروم ايتەك دە مەنوع اولور .

«انسانلرڭ جىدلر يىنى قەبرلرە دفن ايتەك» سەنت
 الھىيەسى تەبىئەتڭ مەسلىھەتلر يىندە ھەر جەھەتلە موافقىدر، بلكە
 لازىمدر . چونەكە مەادن، نەباتات، حيوانات دىنياسىندە
 نەسبەتلە كۈن و غەساد، حيات و مەمات كەبى حاللر وار
 ايسە دە، تەبىئەتڭ اوزىنە نەسبەتلە يالەكز دائىمى حركەت،
 يالەكز دائىمى دور واردر . تەبىئەت دە فەسلا يوقدر؛
 حالدىن حالە دونەر مادە ھەمان باقىدر، بىلا توقى دور ايدىر .
 ھەر بىرى يىردىن ناشى نەباتات، حيوانات، عاقبەت، يىركڭ
 اوزىنە الەتە عودت ايدىر . تەبىئەتڭ سەرفىياتنە بىدل،
 تەبىئەت خەزىنەلر يىنڭ وارداتى اولور . حەكىمەت الھىيە
 مەرفەتەلە تەقدىر قىلنمىش شو توازن بىر كەسەنە تەبىئەتڭ
 حوادىتى انتظام اوزىندە دوام ايدىر؛ تەبىئەت بۇدجەسىندە
 آچىقلىق قالماز . تەبىئەت غايت مەقتەصدىر، بىر ذرەيى دە
 ضائع ايتەمز . تەبىئەت غايت بۇيوك مەبەردىر، بىر ذرەيى دە

عطالتده فائده سز براقماز . جانلی موالیدی حال
حیاتلرنده تربیه ایدر طبیعت، بعد الموت او موالیدک
بنیهلرینی تحلیل ایدرده، احتیاط صندوقلرنده وقتنه قدر
حفظ ایدر . انسانک حیوانلرک استفادہ سندن چیقمش بوتون
فضلات بوتون لاشہلر طبیعت فابریقه لرنده غایت قیمتلی خام
مال اولور . او ماللری صناعی طریقلرله تلف ایتمه یوب،
طبیعت تصرفنه تسلیم ایتمک مناسبدر، یاخود لازمدر .
فیلسوف اسلام ابو العلاء حضرتلری اللزومیات ده دیمش:

وما الارض الامثلاء، الرزق تبغی فتأ کل من هذا الانام وتشرب .
یعنی: یرده تمام بزم کبیدر، رزق آرار . بوگا کوره،
انسانلرک ده حیوانلرک ده تنلرینی ده قانلرینی ده اکل ایدر .
انسانلرک جسدلرینی قبرلرده دفن ایتمک، قران کریمک
بیاننه کوره، بوتون انسانیت دنیا سنه نسبتله بر سنت الهیه کبی
اولدی دیدک . شو سنت الهیه، دور دائمی جهتيله، طبیعتک
عاجتلرینده موافقدر دیدک .

بوگا کوره، بوتون امت اسلامیه بوتون مذاہب
اسلامیه دفنک وجوبنه اجماع ایتدی . میتلرک جسدلرینی
قبرلرده دفن ایتمک بالاجماع فرض اولدی .

دفنک واجبلیگی بر نیچه اساس اوزرینه مبنیدر:
(۱) انسانک جسدینه احترام ایتمک اساسی .

شارع حکیم سید الوجوه علیه الصلاوة والسلام حضرتلرینک
تعلیملرینه کوره، انسانک اوزی ده جسدی ده، هم حیات ده
هم ممات ده طاہردر، محترمدر . حیوان لاشہسی کبی، انسانک
جسدینی ده دفنسز براقمق، یاخود محترم بنیهلرینی آتش ده
یاقمق، یا ایسه قوش قورتلره آتمق انسانک حرمتنه نسبتله تحقیق

اولور . بوڭا كوره، ميتڭ جسدینی یومق یایقامق، حالنه مناسب صورتله تكفین تجهیز قیلمق، نعشی حضورنده جنازه نمازی اوقومق، قبری نه قدر جماعتله اوزاتمق، نهایت، قبرده لحد ایچنه دفن ایتمك، احترام ملاحظه سیله، فرض اولمشدر .

(۴) هوادن یر یوزندن اذالری عفونتلیری فاسد ماده لری دفع ایتمك اساسی .

جان چیققدن صوڭ، معلوم، البته هر حیوانڭ لاشهسی بوزولور، ایسله نور . ایس هوایی بوزار؛ فاسد ماده لركڭ تأثیریله هوا آغولانور . لاشه لر اکثریتله ساری مرضلركڭ عنصرلرینی ده هواده نشر ایدرلر . شو حادثه لره مقابل الكڭ گوزل الكڭ آسان تدبیر - یورتلردن، ایگون یرلردن، باقچه لردن چیت یرده صحرا ده، تیره ن چوقورلرده میتلری دفن ایتمكدر .

قبرده میتڭ جسدی آز وقت ایچنده چورر؛ یعنی بنیه سنده بوانور بوتون اجزالرینی اصللرینه اعاده ایدر . طبیعت خزینهلرینڭ اقتصاد صندوقلرینه بویوڭ اعانه اولور . انسانلره آغر رائحه سیله اذا، منفور منظره سیله دهشت ویرمز . یعنی الكڭ آسان بر تدبیر برکه سنده هم احترام وظیفهسی، هم حفظ صحت اقتضاسی، هم طبیعتڭ اقتصادی تأمین قیلنمش اولور .

بوڭا كوره، بوتون انسانیت دنیا سنده میتلری قبرلره دفن ایتمك سنت الهیهسی عمومیتله قبول قیلنمشدر . الكڭ اولگی شهید انسانیت، طبیعتڭ ارشادیله، بوڭا كوره، دفن قیلنمشدر .

یوقاری ده سویله دك : طبیعتڭ ارشادی اکثریتله هدایت اولور؛ عاقبت جهتیه هر وقت ضررسز چیقار . درست، وحشت دنیا سنده میتلرینڭ لاشه لری حقننه

بلکه باشقە معاملە لردە احتمال بولنمشدر . دزست، هندوستان کبی ژاپونیا کبی هم مدنیت هم دیانتت دنیاسنده میتلرینک جسدلرینی یاقمق عادت دینیه منی الڭ قدیم زمانلردن باشلانوب شو کونه قدر دوام ایتمشدر . مدنی متدین او ملتدر مقدس دینلرینک فرمانیله ، معبودک رضاسنه نائل اولمق قصدیله ، میتلرینی احترام قیلوب معبودک درگاهنه جنتلرینه اوزاتمق امیدیله اولسه کرک میتلرک جسدلرینی آتشلره یاقار ایدیلر . فیلسوف اسلام ابو العلا حضرتلری اللزومیاتده دیمش :

اولائك یحرقون المیت نسکا ویشعره لبانا ملهبتوه یعنی، هندولرده میت یاقمق نسک ایدی، عبادت ایدی . اهل اسلام مکه حرملرینه سوق قیلنور هدی قربانلرینی نصل اشعار ایدرلر ایسه ، اللهمک درگاهنه سوق قیلنه جقی میتلرینی هندولرده لبان کبی بخورله اویله اشعار ایدرلر . اسلام ادبیلرینک گوزللیگی بنم نظرمده بر بینهدر . اویله ایسه ده ، دیگر ملتلرک دینی ادبیلرینه اعتراض ایتمکن بن صاقنورم .

بوددا مدهبندە میت یاقمق، اسلامیتده دفن کبی، بر عبادتدر، دینی بر ادبدر . بویله خصوصلرده فیلسوف ابو العلا حضرتلریله برابر :

سیان الباسه ما لان من کفن وطرحه فی لظى النار محتدم دیه بیلورز . یعنی: یومشاق کفنلره صاروب میتک جسدینی دفن ایتمک، یانوب آلاولانوب طورور آتس ایچنه میتک جسدینی آتمق هر بری برابردر .

انسان فکرىنى نظرىنى بر مسئله ده جهتلرک
بعضلرینه قصر ایدر ایسه، میت یاقمق کبی دینی
ادبلى بلکه استحسان ایده بیلور . فیلسوف اسلام
ابوالعلا حضرتلری اللزومیات ده دیمش :

فأعجب لتحریق اهل الهند میتهم وذاك ارواح من طول التباریح
ان حرقوه فما یخشون من ضیع تسرى الیه ولا خفی وتطریح
والنار اطیب من کافور میتنا غبا واذهب المنکراء والریح
یعنی: میتلری یاقمق دها گوزلدر . دون کبی اوزون

اوزون زحمتلری، بویوک خراجتلری یوقدر، خطری ده
یوقدر . اوت بزم میتلرک کافورلردن عاقبت جهتیله
دها زیاده پاکدر؛ یو یوزندن چورک لاشهلری، آغر
ایسلری آز وقت ایچنده ازاله ایدر .

هر انسانک فکرىنه، هر ملتک دینی ادبلىنه احترام
کوزیله نظر ایدر ایسهک، بویله سوزلری چریتله
سویله مک البته جائز اولور .

مسئله یی کلهچک عصرلر، یاخود شو عصرده بعض

یولر اعتباریله ملاحظه ایدر ایسهک، او تقدیرده میتلری

یاقمق دائمه سنه قوتلی دلیللر بولنمق ممکنلر : یو

یوزنده عمران، مدنیت ترقی ایتدکچه، سنه دن سنه ده

عصردن عصره انسانلرک نفوسی همان همان البته آرتاچقدر .

محمور مرکز لرک جوارنده کفایه قیلور قدر یو بولمق

غایت آغر اولاچقدر . میتلرک کوبلگگی، یولرک طارلغی

قبرستانلرک اوزاقلغی، خراجتک چوقاغی حسبیله دون

ایتمک غایت مشکل اولاچقدر . قبرستان طولوب بتلکدن

صوگره ده دون همان دوام ایدر ایسه، او وقت قبرستانک

عقونتی، فاسد ماده لرک هوا ده انتشاری انسانلره ده

حيوانلارده بويوك خطر اولاققدر . اويله ايسه، ميتلرى ياقمق اڭ آسان اڭ گوزل تدبير اولور .

فيلسوف اسلام ابوالعلا حضرتلرى اللزوميات ده ديمش:

غسل الميك بلاده من اهليا بالماء اذ جاؤا بسوء شار
ويقال ان الله جل ثناؤه يوما يطهر ارضه بالنار

يعنى: انسانلرڭ پييسلاكلرندن يريوزينى طوفان صولريله يراڭ مليكى بر وقت يايقامش ايدى . بر وقت كلور ، انسانلرڭ لاشلرندن يريوزينى آتشله پاكلهماك حاجت اولور . فيلسوفڭ او وقتى بعض مملكتلره نسبتله آشته شو كون ايندى كلمش اولسه كرك .

ميتلرى ياقمق لهنه يوقارى ده سويلنمش ملاحظلر، ديهلم ، طوغريلر . لکن ميتلرڭ جسدلرينى قبرلره دفن ايتمك ادبلىر حقنده اسلاميتاڭ ملاحظلرى دها زياده طوغريلر، دها زياده عاليدر .

(۱) خلقتاڭ عجيب صنعتنه ، انساناڭ محترم بنيهسنه احترام وظيفهسى دن ده دها زياده در . حال حيات ده انساناڭ بنيهسى محترم ايدى . موت او حرمتى ازاله ايتمز . حرمت حقوق ذاتيدندر؛ فقيهلرڭ عرفيله تدبير ايدر ايسهك ، حرمت حقوق الهيدندر . حتى انساناڭ اوزى ده اوزيناڭ بنيهسنه تعدى ايده بيلمك حقندن محرومدر . اوزيناڭ جسدلرينى بعدالموت ياقمق حقنده بر انسان حال حياتنده وصيت ايدر ايسده، وصيتى تنفيذ قيلنماز . حقوق مقاسده خلافته وصيت عموميتله هر وقت باطل اولور .

ام المومنين سيده عائشه، ام المومنين سيده ام سلمه
حضرتلرى روايت ايتمش:

«بنية الانسان في مياته كبنية في حياته. كسر عظم

الميت مثل كسر عظم الحي.»

شو جامع حديشي ابو داود، ابن ماجه كبي بويوك

امام لر روايت ايدوب، ابن ماجه حضرتلري «في الاثم»

سوزيني ده زياده ايتمش. شارع حكيمك شو كلمه جامعده سي

فقيهلرك اجتهادلرينه اساس اولدى. بوڭا كوره، ميتك

جسديني ياقمق بوتون فقيهلر نظرندە بالاجماع ممنوعدر .

ميتك بعض اعضالريني صندرمق قطع ايتمك، قصاص هم

ضمان لازم اولماسهده، بالاجماع ممنوعدر .

قارندە آلتى آيلىق بالاسى وار بر خاتون، ديهلم،

وفات اولدى، ياخود قتل قيلندى. بالاده حركت كبي

جان اثرى ظاهردر. شو مسئلهده فقيهلرك نظرى اختلاف

ايتمش: سادات حنفيه نظرندە، قارن ياروب، جنيني

چيقارمق لازم اولور. چونكه جنينك موتنه سبب اولاقق

بدنك حرمتى ساقطدر. سادات حنباينه نظرندە قارن

يارمق حرامدر. چونكه جنينك موهوم حياتى ايچون

خاتونك متقين محقق حرمتى فدا قيلنه ماز. ايكي نظرلك بريني

تر جيح قصد يله دگل، بلكه انسانك حرمتنه فقيهلرك نظرلريني

كوسترمك داعيه سيله شو مسئله يى بوراده نقل ايتدم.

قدرت الياه طبيعى كبي الك بويوك رسامك معرفتيله

مهارتيله بنا قيلنمش مقدس هيكلى، محترم بنيهي صناعى

طريقيله تلف ايتمك موافق اولماز؛ بلكه طبيعتك اوز

تصرفنه تسليم ايتمك دها گوزل اولور .

(۲) دفن انسانلرك احوال روحيه لرينه الك موافق؛

ميت وليلرينك خاطرلرينه مقبوليت جهتيلهده الك مناسب

بر سنت حسنه در . عقلنه قلبنه استيلا ايدن مقدس بر قوتك
فرمانی بولنمادقچه، يا خود آتش ده بويوك بر قاسيت
اعتقاد قيلمادقچه، انسان قارندشك جسدینی آتسه آتماز .

(۴) دفن هر یرده هر وقت ممکن، الك اوچوز خراجتی
آز، منظره سنده دهشت یوق، منفوریت یوق آسان،
گوزل سنت قديمه در .

درست، شو كونگی مدنيتك تكلفلی مراسمیله
دفن ایتماک غایت آغردر . مصارف غایت کوب اولور .
لکن گناه دفن ده دگل؛ بلکه بیهوده مراسم ده در . ساده
اصول اوزرنده دفنك خراجتی آز اولور . دفنك مراسمی
ساده لشدرلسه، آغرلق قالماز .

(۵) قبرلر هم قبرستان حقنده لازم شروطلر تمامی
رعایه قیلنور ایسه، شهرلر قریهلر ایچون قبرستانك
ضرری بولنماز .

قبرستانلری شهردن قریه دن ایگونللك یراردن
باقچه لردن قویولردن صو یوللرندن اوزاق یرده،
چیت ده صحرا ده قیلماق تیوشدر . قبرستان ده قوریلماق
شروطلر . صازلق یری قبرستان یاصامق، فقیهلرک بیانلرینه
کوره، موافق دگلدر .

یرک حالنه کوره، قبرلری تیره ن (عمیق) قیلماق تیوشدر .
اهل حدیثك روایتنه کوره، شارع حکیم علیه الصلاة
والسلام حضرتلری بویورمش :

«احفروا و اوسعوا و اعماقوا» .

محدثلرک فقیهلرک بیانلرینه کوره، قبرک تیره نلگی
علی العاده ایکی ذراع اولور . یر ایچنده منبع صولرینه

ايرشمەك شرطيلىك، تيرەنلىكى زىيادە ايتىمك جائزدر .
لكن انسانك جسدینی ير صولرینه قدر ايندرمك كتب
فقیهیه ده ، نه دندر ، منع قیلنمش .

چورومش جسدك رائجەسى چيغە بيلور قدر قبرلری
صای ایتىمك ممنوعدر . ير اوزرندە صاغاناق ايچندە
میتلری دفن ایتىمك قطعى صورتده حرامدر .

«عن علی بعثنی رسول الله صلى الله عليه وسلم ان
لا تدع تمثالا الاطمسته، ولا قبرا مشرفا الا سويته» .
شو حدیث سنت قطعیه اولمق اوزره كتب حدیثده
روایت قیلنمشدر . نه قدر قطعى ایسهده نه قدر معقول
بر فرمان نبوی ایسهده ، بوتون عالم اسلامیتده هر یرده
هر زمان شدتله اهمال قیلنمشدر . تورکستان، هندوستان
مصر، تورکیا، استانبول شو بویوک بلیه شوملخیلە خرابات
اولدی !

شهر ايچندە قرید ايچندە میتلری دفن ایتىمك ممنوعدر .
مسجد ايچنە قبر، یاخود قبر اوزرینه مسجد بنا ایتىمك
شدتله نهی قیلنمشدر . کلیسهلرده اسلام نمازینی اوقومق
جائز اوللا بيلور ایسهده، قبر اوزرینه بنا قیلنمش مسجدده
نماز اوقومق فقیهلرک بیابلرینه کوره جائز دگلر .

ضرورت ساعتلرندە بر نیچه میتی مشترک بر قبرده
دفن ایتىمك مشروع ایسهده، عادى حاللرده هر انسانك
اوزینه مخصوص قبری بولمق لازمدر . عمومی قبرستانده
بر قبر هر انسانك حقیدر . قبرك اوزونلغی البته هر
انسانك اوز بوینه مناسب اولوب ، کيکلیگی نصف
اولاچقدر .

على العاده كفن فرض ايسه ده ، قيمتلى شيلرى
ميتاڭ قېرىنه تلف ايتماك مطلوب دگلدرد . درست ،
سيداالوجود شارع كبير عليه الصلاة والسلام حضرتلريناڭ
مقدس قېرلرى آق قטיפه ايله توشىلدى . لىكن اصحاب
كراماڭ آرزوسيله دگل ايدى ؛ بلىكه يالكز نبى
محترمك خادمى شقرانك هميله اولمش ايدى .

جسدلرى قېرلره تابوتلرده وضع ايتماك شارع كبير
عليه الصلاة والسلام حضرتلرندن ده اصحاب كرامندن ده
منقول اولمامش ايسه ده ، تابوتلرده دفن ايتماك مشروعدر .
قبراڭ قبلهسى جهتنده لىدى ياصامق ممكن اولور
ايسه ، انسانك جسدینه احترام ملاحظه سيله ، لىدى ياصامق
افسادر . قوملق يوشاقلىق سببيله ، ممكن اولماز ايسه ،
لىدىسز براقمق درست اولور .

انسانك موتى قطعى صورت ده محقق اولور ايسه ،
جنازه يى تعجيل مستحب اولور . ميتى خانه ده اوزاق
طوتمق وليلريناڭ كوگىلرينه آغر اولمق احتمالنه
كوره . -- شارع حكيم عليه الصلاة والسلام حضرتلرى
بويورمش :

«عجلوا بالميت . فانه لا ينبغى لحيقة مسلم ان تحبس
بين ظهراى اهله» .

لىكن بر سبب بولنور ايسه ، انتظار جائز ، بلىكه
واجب اولور .

شارع كبير نبى محترم عليه الصلاة والسلام حضرتلرى
دوشنبه كون ، ايرته ساعت سگز طوقز راده لرنده وفات
اولدى . سه شنبه كون ، چهارشنبه كيچه سنده ، تون اورتاسندن

صوڭ، سحر وقتندە دفن قىلىندى. جنازە نبويه تقريباً قىرغاق سائىتى مانتظر قالمىش اولور .

بر آدم دفعى صورت دە، ياخود سكتە كىبى بر مرضلە وفات اولور ايسە، بر كون، ايكى كون؛ لازم اولور ايسە اوچ كون انتظار ايتماك، كتب فقهيەلر كىبىماننە كوره، واجبدر . هر حال دە، تعجيل، انتظار مسئلەسى احوالڭ اختلافيلە مختلف اولور . موت علامتلىرى قطعى صورت دە ظاهر اولور ايسە، ياخود سارى خستەلكلرڭ بىرلە وفات اولسە؛ يا ايسە، ميتڭ خانە دە حضورى خانە خلقنە طارلق قىلسە، ضرر وىرسە، البته شو صورتلر دە تعجيل واجب اولور . موت مشتبە اولور ايسە، موتڭ تحققنە قدر انتظار واجب اولور . لىكن انتظار خانە اهلنە طارلق وىرور ايسە او وقت ميت ديگر يره نىل قىلىنور .

معقول بر غرض، معتبر بر سبب بولنور ايسە، ميتلىرى قىردن چىقارمىق، بر يردن ديگر يره، بر قىردن ديگر قىرستانە نىل ايتماك مشروعدر . عصر رسالت دە بر نيچە دفعە بويلە حاللار واقع اولدى . امير المؤمنين خليفە على حضرتلىرىنى اوغلى حسين عليه السلام حضرتلىرى اولگى قىردن چىقاروب، كوفە دە قصر الامارە دە دفن ايتدى . قىرستان دە قىرلە قىر آراسى تقريباً ايكى ذراع قدر قىلىنور . يركڭ تىلملەن زىادە ميتلىرى دفن ايتماك مقبول دىگلدەر .

قىردە قىرلىك، قىرستان دە قىرستانلىق مدتى يركڭ اقليمڭ اختلافيلە مختلف اولور . جسد قىردە تمام چوروب، نە وقت تمام طوپراق اولور ايسە، او وقت قىرڭ مدتى

قبرك دورى تمام اولور. او قېردە ديگر بر انساني دفن ايتمك، قېرستانى ديگر مقصدلره صرف ايتمك جائز اولور. قېرلك قېرستانلق دورينك مقدارى قران كريمده يوز سنهدر .

فاماته الله مائة عام، تم بعثه .» (سورة البقره)

يعنى يوز سنهدن صوڭ يردە اولگى قېرڪ اثرى قالماز . اوراده ديگر بر انسان دفن قيلنه بيلور . قېرستان يوز سنهدن صوڭ، ديگر مقصدلره صرف قيلنه بيلور .

مدينهده مسجد نبوى اسكى قېرستان اوزرينه تاسيس قيلندى .

قېرستانك ده بر دورى بر مدتى وار ايسه ، قېرستانلق مؤيد دگل ايسه، كلهچاك عصرلر ده قېرستانلرڪ كو بولگى سببيله ير قحطلغندن قورقمق طوغرى اولماز . قېرستانلر حقندە، ميتلرڪ جسدلرينى قره ما توريهلر ده (گلخانلر ده) ياقمق خصوصندە، داخله نظارتى طرفندن، ۱۹۱۳ سنه ايون ۲۷ دە، دولت دوماسنه بويوك قطعده آلتمش صحيفهلك، ۸۰۴ نچى نومر زاقون لائىحهسى ويرلمش ايدى .

آلتمش صحيفهلك زاقون لائىحهسنده دفنك ضررلرى مشقتلرى، قره ماتوريهلرڪ فائدهلرى آسانلقلرى تفصيل قيلنمشدر .

قره ماتوريه، توركچه تعبير ايدر ايسهك، گلخان -- ميتلرڪ جسدلرينى ياقمق ايچون مخصوص ياصالاجق بويوك بنادر . حرارتلرى ۸۵۰ درجه اولاجق بويوك

فرونلرده اوچاقلرده میتک جسدی ساعت یاریم ایچنده
کول اولاجق .

زاقون لائحه سنک ملاحظه سنه کوره ، اگرده
قره ماتوریدلرده میتلری یاقمق نظامی قبول قیلنور ایسه ،
میتلری یاقمق عمومی مجبوری اولماز . بلکه میتک دینی
مساعده ایدر ایسه ، حال حیاتنده میتک رضاسی ثابت
اولور ایسه ، او وقت قره ماتوریدده میتک جسدی کول
قیلنور . میتک کوللری « اورنا » ایچنه ، قوانوز ایچینه
قویولوب ، ولیلرینه ویرلور . یاخود قالومباریده دفن قیلنور .
حکومت طرفندن دولت دو ماسنه ویرلمش غایت
مهم شو زاقون لائحه سی مناسبتیلده ، اسلام فراکسیه سی
بگامراجعت قیلدی . جواب اولمق اوزره بن شو مقاله می یازدم .
قبر انسانک صوگ و طنیدر ، مقدس خانه سیدر .
قبر انسانک مرقدیدر ، یاتاغیدر .
« من بعثنا من مرقدنا . » انسان یاتاق ده صاغ
جسدیله اویور .

قدرت الیه تسویه قیلنمش بنیه یی صناعی طریقله
هدم ایتک مناسب دگلدر ، فائده سی یوقدر .

آپریل ۱۰ ده ۱۹۱۴ سنه .

TÜRK TARİH KURUMU
KÜTÜPANESİ

KAYIT No. 4609

YER No. A. 3292